

Rellegir Manent a través del temps

Els quatre dietaris que Marià Manent va publicar en vida de forma fragmentària entre 1948 i 1983 han estat ordenats cronològicament en un sol volum que acaba de publicar Edicions 62.

Ha tingut cura de l'edició l'estudiós i poeta Sam Abrams.

Abrams considera que a partir d'ara es podrà veure clarament "la importància artística d'aquest document literari" i "el lloc privilegiat que ocupa en la substanciosa tradició de dietaristes catalans moderns". El volum s'inscriu en la nova col·lecció "Clàssics Catalans" (una iniciativa d'Edicions 62 i la Diputació de Barcelona), dedicada a presentar les obres completes o selectes d'autors catalans de tots els temps.

Quan Marià Manent es va decidir a publicar l'any 1948 una mostra dels dietaris, en una edició privada

de cent setanta-un exemplars, ja en feia vint-i-tres que n'escrivia. En efecte, el dietari original i complet va del 20 de juliol del 1914 al febrer del 1926, del gener del 1937 al 1948 i del 1960 al 18 de setembre del 1987 i, segons confessió d'Albert Manent, fill del poeta, el que s'ha publicat només representa un vint per cent del total. El primer tast es titulava *Montseny (Zodiàc d'un paisatge)* i era constituït per "una tria de descripcions i notes sobre la natura extretes dels dietaris dels anys de la guerra civil espanyola". El poeta tenia 50 anys.

No va ser fins vint anys més tard, el 1968, que Manent va tornar a publicar una segona tria del seu extens dietari: *A flor d'oblit. Dietari dispers (1918-1966)*, recull publicat per Edicions 62, que aplega els anys de joventut (1918-1933), d'una banda, i els anys de maduresa (1939-1966), d'una altra. El tercer volum, *El veï de Maia*, guanyà el premi Josep Pla de l'any 1974 i va ser publicat per l'Editorial Destino. I el 1982 l'editorial Laertes publicava el quart i darrer volum, *L'aroma d'arç. Dietari dispers (1919-1981)* que, com passa

amb *A flor d'oblit*, divideix entre els anys de joventut (1919-1933) i els de maduresa (1939-1981).

Com es pot deduir del garbuix de dates, això era un mur que impedia passar d'un volum a un altre i fer-ne una lectura lineal. Calia tenir prou paciència per a confegir un índex cronològic que facilités la feina d'anar saltant de volum a volum. És el que va fer Sam Abrams, i això el va portar a descobrir que els dietaris de Marià Manent tenien una dimensió que havia passat desapercebuda. Ara, "vist en conjunt, s'aprecia el fet que el dietari com a totalitat té una estructura deliberada, compacta i carregada de sentit com un bon poema".

Es dona la coincidència que l'any 1918, data inicial dels dietaris publicats de Manent, també es el mateix any que Pla va immortalitzar a *El quadern gris* i J. V. Foix a *Dietari 1918*. Posats a veure-hi més concomitàncies, resulta que el dietari corre paral·lel a la resta de la producció literària de Manent, perquè comença el mateix any de les seves primeres provatures serioses en el camp de la poesia i acaba quan posa punt final a la seva trajectòria de poeta amb *Poesia completa (1916-1986)* i la seva tasca de traductor amb *Vell país natal*, de Wang Wei, en col·laboració amb la sinòloga M. Dolors Folch.

El dietari de Manent és una manera de formalitzar i de combatre els efectes devastadors del pas del temps. També és una manera de "fixar" la seva manera de viure dins el flux del temps i, per tant, d'exercir alguna mena de control sobre l'anorreament que causa. Partint de les idees expressades per Mircea Eliade, Sam Abrams creu que el dietari es pot entendre com "un inventari de moments profans transformats en moments sacralitzats". Però també cal veure'l com un document de valor històric, cultural i literari de primera magnitud, per tal com supera, explica Abrams, "el risc constant de caure en la banalitat, l'egocentrisme excessiu i la deixadesa literària i intel·lectual". És un document sobre "la història íntima del creixement intel·lectual d'un autor".

Literàriament, les seves pàgines

Un reconeixement tardà

Per Sam Abrams els dietaris són a la literatura allò que les natures mortes són a la pintura. És a dir, gèneres amb una gran tradició, però que l'Acadèmia no ha tipificat o ho ha fet amb molt de retard. Com que de tot mal se'n pot treure profit, tant els dietaris com les natures mortes (de Chardin a Morandi) s'han convertit en tota la història en espais de llibertat. Aquest àmbit de llibertat, a recer de totes les mirades i al marge de tota oficialitat, ha permès que a Catalunya hi hagués molts bons dietaris.

Però la recepció canònica dels dietaris no s'ha fet enlloc fins a data recent. Per a ser exactes, el reconeixement acadèmic se situa cap els anys 70. Una cosa semblant va passar amb els llibres de viatges. En canvi, a Catalunya, que té una llarga tradició dietarista, aquesta onada d'acceptació encara no ha arribat d'una manera definitiva.

A Catalunya el problema que rosegava el dietari i que justament és la seva gràcia, és que reflecteix la immediatesa. És a dir, entre experiència i escriptura no passa gaire temps, a diferència del que s'esdevé en les memòries (retrospectiva) i les biografies (a títol pòstum). Per Sam Abrams això arrenca del Noucentisme que ve a dir que, d'intimitats, res de res. "Els paràmetres estètics que vénen donats a través de l'obra de Carles Riba o Josep Carner representen la distància, i això és l'antítesi del dietari".

Incidint en la qüestió, encara es pot assenyalar el fet que a Catalunya s'ha tendit a marginar el dietari més autèntic, el de la immediatesa, en favor d'un tipus de dietari més elaborat. "D'aquesta manera —explica Abrams— s'entén que el cànon literari prioritzava molt més Pla que Manent, més Gimferrer que Puig".

Aquesta no-presència en la vida literària i social del gènere dels dietaris planteja de retop un dels greus problemes que afecten la literatura catalana, tal com l'entén Abrams. "La literatura catalana —assegura— té problemes a l'hora de treballar amb la matèria de què és fet el present. Per exemple, fixem-nos en Vilallonga: escriu magnífiques novel·les sobre un món desaparegut. En el cas de Rodoreda trobem que hi ha un *décalage* entre l'escriptura i el moment evocat. En canvi, què aporta Monzó?: la celebració del present". Aquesta situació no s'hauria donat si, com en la literatura anglo-saxona, el present hagués quedat sacralitzat a través del dietarisme —a l'època de Defoe, la gent no sabia si el *Diari de l'any de la pesta* era ficció o no—, i això permetia de fer el pas a una novel·la contemporània. M. S.

assoleixen "nivells de sensibilitat i universalitat en l'ús de la llengua que en fan una de les fites més extraordinàries de la prosa poètica en català". I tocant al valor cultural del dietari, el poeta va ser protagonista i testimoni excepcional del naixement i desplegament de la modernitat en el món de les arts. Hi ha notícies culturals de tendències estètiques, personatges i esdeveniments importants, i lectures que preserven el pols de l'època.

Respecte del testimoniatge històric, per Abrams és ben clar que el de Manent va ser "intel·ligent, culte, equilibrat i informat". Malgrat tot, arran d'*El vel de Maia*, Marià Manent rebé dures crítiques pel tot poc compromès i pel fet d'amagar-se darrere un cert bucolisme melangios. Pel curador dels seus dietaris les acusacions palesen que en el seu moment hom va obviar tres

condicionants que tocaven de prop l'autor: la seva moderació i subtillesa, l'intent d'assolir l'objectivitat, i la reserva per la inseguretats de l'època de la guerra i la dictadura.

Un altre factor important infravalorat en la lectura d'*El vel de Maia* és la importància de la natura. "Per Manent —segons Abrams—, hi havia dos grans cicles al món: el de la natura i el de la humanitat. *El vel de Maia* és el contrast entre tots dos. A l'obra, la natura hi fa de lloc d'acolliment, de força equilibradora, i de garantia de la pervivència de la presència divina en el món malgrat la salvatgeria dels homes". Aquesta manera d'entendre la natura explicaria la seva predilecció per la poesia xinesa i pels poetes romàntics anglesos com ara Keats, que ell va traduir, en primer lloc.

Marc Soler